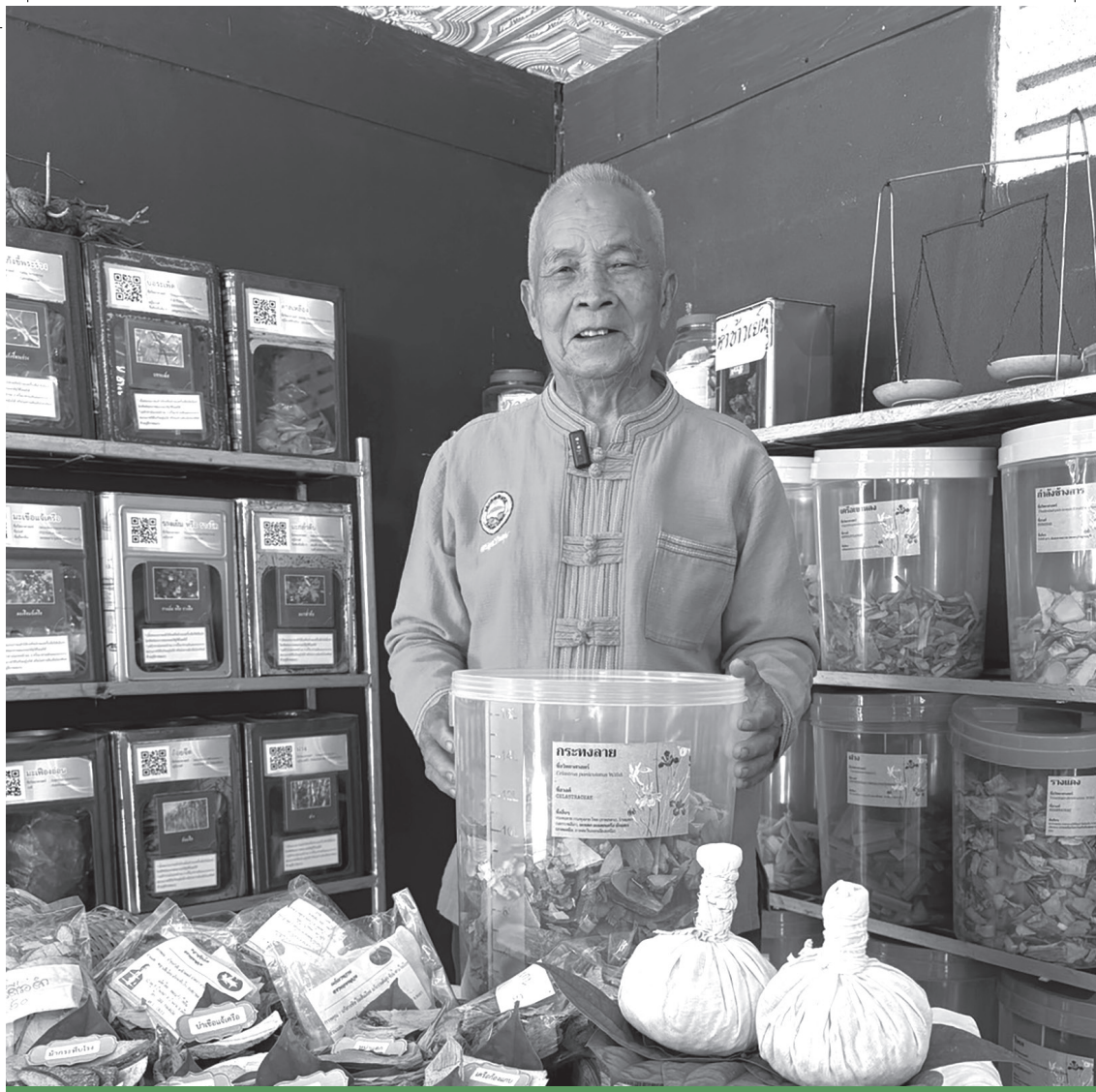

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘ พ่อหมอแก้ว ใจเย็น

ปราชญ์ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน
และนักพัฒนาแห่งล้านนา
บ้านเหล่า ตำบลบ้านตूं อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

ชื่อเรื่อง : หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘ พ่อหมอแก้ว ใจเย็น
ผู้เขียน : นายสันติสุข โสภณศิริ
บรรณาธิการ : นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์
กองบรรณาธิการ : นางสาวปารณัฐ สุขสุทธิ, เกษัชกรไพโรจจิตร ชัยจำรูญพันธ์,
นางจรัสรัตน์ ทุลมณี, ว่าที่ ร.ต.อัครเดช ต้นดี,
นางสาวกัลยรัตน์ การินทา, นางสาวประดิษฐา ดวงเดช,
นางสาวอังคณา บุญทวี, นายวีรพงศ์ เกรียงสินยศ,
นายณรงค์ กฤติขจรกรกุล

ที่ปรึกษา :

นายแพทย์เปรม ชินวันทนนานนท์ ประธานคณะกรรมการคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ
นายแพทย์สมฤกษ์ จึงสมาน อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
นายแพทย์สุเทพ เพชรหมาก เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
นายสุทธิพงษ์ วสุโสภณพงษ์ รองเลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ
นางจุฑามาศ โมฬี ผู้อำนวยการสำนักนโยบายสาธารณสุขภาคเหนือ
นายันทศักดิ์ โชติชนะเดชาวงศ์ ผู้อำนวยการกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยฯ
นายแพทย์ชินทร ดีปีนตา นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดพะเยา

ข้อมูลและภาพ : กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและ
แพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา

ภาพ : นายสมัคร สมวาง, นางสาวอังคณา ใจเชื้อ

ประสานงาน : กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและ
แพทย์พื้นบ้านไทย สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา
สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, มูลนิธิสุขภาพไทย
คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ
จัดทำโดย : สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

พิมพ์ : นางสาวสุภาภรณ์ บุญปก

พิมพ์ที่ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด พี เอ็น เอส ครีเอชั่น

ISBN: ๙๗๘-๖๑๖-๕๖๙-๐๔๓-๐

สารบัญ

๖

คำประกาศเกียรติคุณ

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๔

พ่อหมอแก้ว ใจเย็น

๑๐

ประวัติชีวิตหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ

ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๔

พ่อหมอแก้ว ใจเย็น

ปราชญ์ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน

และนักพัฒนาแห่งล้านนา

บ้านเหล่า ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

๓๔

ภูมิปัญญา

สมุนไพรพื้นบ้าน

๔๔

หลักเกณฑ์

และแนวทางการคัดเลือก

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๔

๕๖

คำสั่งคณะกรรมการ

พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ

ที่ ๔/ ๒๕๖๒ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานพิจารณา

คัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ

คำนำ

กิจกรรมสำคัญที่ทำให้องค์การอนามัยโลกมีบทบาทสูงเด่น เป็นที่ยอมรับของประเทศสมาชิกทั่วโลก และสามารถทำให้ประเทศต่าง ๆ ผลักดันงานที่มีคุณภาพอย่างสูงต่อประชาชนทั่วโลก คือมติที่จะร่วมบรรลุเป้าหมาย “สุขภาพดีถ้วนหน้าเมื่อ ๒๕๔๓” (Health for All by the Year 2000)

ในการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายทางสังคมดังกล่าว คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องได้ประชุมพิจารณากลวิธีสำคัญที่ต่อมารู้จักกันอย่างกว้างขวาง คือ การสาธารณสุขมูลฐาน และนโยบายสำคัญประการหนึ่งคือการกำหนดว่า จะต้องนำการแพทย์ดั้งเดิมของแต่ละประเทศและท้องถิ่นมาพัฒนาและใช้ประโยชน์ด้วย เพราะลำพังการแพทย์แผนปัจจุบันยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ประชาชนบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้าได้

จากนโยบายดังกล่าว องค์การอนามัยโลกได้กำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการ จำนวนมากเพื่อรองรับ และแม้จะล่วงเลย พ.ศ. ๒๕๔๓ มานานแล้ว องค์การอนามัยโลกก็ยังคงนโยบายดังกล่าวสืบมา ดังปรากฏว่าได้มี “ยุทธศาสตร์การแพทย์ดั้งเดิม พ.ศ. ๒๕๔๕ - ๒๕๔๘” และในปี ๒๕๕๒ สมัชชาอนามัยโลกได้มีมติที่ ๖๒.๑๓ ให้ผู้อำนวยการใหญ่องค์การอนามัยโลก พัฒนายุทธศาสตร์ฉบับนี้ และมีการดำเนินการจนได้เป็น “ยุทธศาสตร์การแพทย์ดั้งเดิม พ.ศ. ๒๕๕๗-๒๕๖๖ ขององค์การอนามัยโลก” (WHO Traditional Medicine Strategy 2014-2023) ประกาศใช้เป็นเสมือนเข็มทิศ และอุปกรณ์ในการพัฒนางานการแพทย์ดั้งเดิมของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ล่าสุด เมื่อวันที่ ๒๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ องค์การอนามัยโลกได้ประกาศแดชบอร์ด (dashboards) สำหรับการแพทย์ดั้งเดิม การแพทย์เสริม และการแพทย์บูรณาการในการประชุมสมัชชาอนามัยโลก สมัยที่ ๗๘ ให้ประเทศสมาชิกสามารถปรับปรุงข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้ทันสมัยได้ตลอดเวลา และให้ทั่วโลกสามารถเข้าถึงนโยบาย บุคลากรและงานวิจัยด้านนี้ของประเทศต่าง ๆ ได้แบบเรียลไทม์

นายินดีที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมงานกับองค์การอนามัยโลกอย่างต่อเนื่อง และมีผลงานหลายเรื่องเป็นที่ยอมรับและชื่นชมจากนานาชาติ งานด้านการแพทย์ดั้งเดิมเป็นงานหนึ่งที่มีความก้าวหน้าเป็นที่ประจักษ์ ถือว่าหนึ่งในกิจกรรมที่ส่งเสริมการยอมรับในการแพทย์ดั้งเดิมของไทยคือการยกย่องประกาศเกียรติคุณของหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ซึ่งดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๔ เป็นครั้งแรกจนเป็นครั้งที่ ๑๕ ปีนี้

การดำเนินการคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติในปีนี้ ยังคงใช้หลักเกณฑ์เช่นเดียวกับปีที่แล้วมา และวิธีการก็คัดเลือกจากหมอไทยดีเด่นระดับเขตทั้ง ๑๒ เขต คัดเลือกเหลือ ๓ อันดับแรก จากนั้นคณะกรรมการได้ลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูลรอบด้านจากทั้ง ๓ อันดับ นำข้อมูลมาประชุมพิจารณาจนมีมติเอกฉันท์ เสนอคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติพิจารณา ซึ่งก็มีมติเอกฉันท์เห็นชอบให้พ่อหมอแก้ว ไฉยเงิน เป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘

ขอขอบคุณทุกท่านและทุกหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานนี้ หวังว่างานนี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการแพทย์ดั้งเดิมของประเทศไทย ให้เจริญวัฒนาสถาพร ก่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนบนผืนแผ่นดินไทยยิ่งขึ้นไป

นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์
ประธานกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ

คำประกาศเกียรติคุณ

หมอมไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘

พ่อหมอแก้ว ใจเย็น

ปราชญ์ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน

และนักพัฒนาแห่งล้านนา

แม้การแพทย์และสาธารณสุขของไทยจะเจริญก้าวหน้ามากมาย มีสถานบริการสาธารณสุขกระจายทั่วประเทศ ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการได้ถ้วนหน้า โดยไม่มีกำแพงเงินขวางกั้นแล้ว แต่เพราะวิทยาศาสตร์การแพทย์ยังมีพรมแดน โรคภัยไข้เจ็บจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ผลการรักษาโรคยังไม่ดีเท่าที่ควร ทำให้แพทย์พื้นบ้านยังเป็นที่พึ่งของประชาชนในชุมชนอยู่ได้

หนึ่งในหมอมพื้นบ้านไทยที่ได้รับการยอมรับอย่างสูงคือพ่อหมอแก้ว ใจเย็น ที่ชาวบ้านยกย่องเป็นปราชญ์ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน และนักพัฒนาแห่งล้านนา

พ่อหมอแก้ว ใจเย็น เป็นบุตรคนที่ ๔ ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด ๕ คน ของพ่อมูล แม่จิด ใจเย็น เกิดเมื่อวันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๗ ปัจจุบัน อายุ ๙๑ ปีเศษ จบประถม ๔ ที่โรงเรียนบ้านตู่ ตำบลบ้านตู่ อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ได้ศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านล้านนา จากบรรพชนหมอมเมือง ๒ ท่านในครอบครัว คือ พ่อหมอมูล ใจเย็น บิดา และพ่อหมอเขียน ใจเย็น ผู้เป็นปู่ ได้ตามพ่อแม่

เข้าป่าหาสมุนไพรตั้งแต่ยังเด็ก ต่อมายังได้ศึกษาจากครูอาจารย์ ๒ ท่าน คือพ่อหนานมี ใจเย็น และพ่อน้อยฮ่วน ครองไชย และได้ศึกษา การแปลบีสภาบาลานนา โดยร่วมเรียนรู้เพิ่มเติมกับพ่อหมอ สมเกียรติ ชำนาญยา

พ่อหมอแก้ว เริ่มเป็นหมอพื้นบ้านตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔ เมื่ออายุ ได้ ๒๗ ปี ได้สั่งสมความรู้ ประสบการณ์ และได้เลิกอาชีพเกษตรกรรม ทำหน้าที่เป็นหมอพื้นบ้านเต็มตัวเมื่ออายุ ๔๗ ปี ได้ทุ่มเททำงาน ช่วยเหลือดูแลชาวบ้านโดยไม่เรียกร้องค่าตอบแทน และได้ทำงานชุมชน กับทางราชการจนได้รับเกียรติบัตรมากมายทั้งทางด้านการพัฒนาและ งานสาธารณสุข ได้ผ่านการประเมินความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์ แผนไทย ประเภทเวชกรรมไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๔ ขณะอายุได้ ๗๗ ปี หลังจากนั้นได้ทำงานอย่างต่อเนื่อง มีผลงานสำคัญนอกจากการดูแล ช่วยเหลือผู้ป่วยจำนวนมากแล้ว ยังได้ทำการอนุรักษ์และแปล ตำนานการแพทย์พื้นบ้านไว้ถึง ๔๗ เล่ม รวมมากกว่า ๑๒๐ รายการ เก็บรักษาไว้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน ที่บ้านพ่อหมอแก้วเอง และบ้านพ่อหมอสมเกียรติ ชำนาญยา

นอกจากงานด้านการรักษาพยาบาลแล้ว พ่อหมอแก้ว ยังสนใจ งานป้องกัน ด้วยการทำโครงการนวัตกรรมรถสามล้อเข็นน้ำสมุนไพร ไป บริการตามงานศพและงานปอยบุญประเพณีต่างๆ เพื่อช่วยลด การดื่มเครื่องดื่มที่ทำลายสุขภาพ เช่น แอลกอฮอล์ น้ำหวาน น้ำอัดลม โดยสามารถลดค่าใช้จ่ายให้แก่เจ้าภาพในงาน และเป็นส่วนหนึ่งของการลดโรคไม่ติดต่อเรื้อรังต่าง ๆ ในช่วงการระบาดของโควิด-๑๙ ด้วยพ่อหมอแก้ว มีส่วนร่วมกับโรงพยาบาล ช่วยสนับสนุนการแยกกักโรค

ที่บ้าน (Home Isolation) และ การแยกกักโรคในชุมชน (Community Isolation) ส่งเสริมการใช้ฟ้าทะลายโจร โดยร่วมกับชุมชนในการแปรรูป ฟ้าทะลายโจรเป็นแคปซูลเพื่อให้สะดวกแก่การรับประทานด้วย

ในวัยชราพ่อมหมอแก้วดูแลสุขภาพของตนเองอย่างดี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖ ในวัย ๗๙ ปี สามารถร่วมกิจกรรมพิชิตดอยหลวง ได้รับ เกียรติบัตรจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋น สภาอุตสาหกรรม พะเยา และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาพะเยา นอกจากนี้ ยังร่วม กิจกรรมชุมชน และเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ให้แก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชนอย่างต่อเนื่อง จนได้รับคัดเลือกเป็นแพทย์แผนไทย ดีเด่น ระดับเขต เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๖๕

คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ ได้พิจารณาและมีมติเอกฉันท์คัดเลือก และประกาศเกียรติคุณพ่อมหมอ แก้ว ใจเย็น เป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘

พ่อหมอแก้วกับครอบครัวที่ศูนย์เรียนรู้สมุนไพรตำบลบ้านต้น

พ่อหมอแก้วกับสามล้อน้ำสมุนไพรลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพ
และเพื่อปรับพฤติกรรมสุขภาพ ให้ชาวบ้านดื่ม ในงานบุญและงานพิธีต่างๆ

ประวัติชีวิต หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๔

ประวัติชีวิต พ่อหมอแก้ว ใจเย็น หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘

- เกิด : วันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๗
- ภูมิลำเนา : บ้านเหล่า ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมืองพะเยา
จังหวัดพะเยา
- บิดามารดา : นายมูล ใจเย็น และนางจิต ใจเย็น เป็นบุตร คนที่ ๔
ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด ๕ คน เป็นชาย ๒ คน (ยังมี
ชีวิตอยู่) หญิง ๓ คน (ปัจจุบันเสียชีวิตทั้งหมดแล้ว)
- การศึกษา : จบชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนบ้านต๋อน ตำบลบ้านต๋อน
อำเภอเมืองพะเยา ไม่เคยจบโรงเรียน
- ครอบครัว : สมรสกับนางปี ใจเย็น (ภรรยาคนแรก เสียชีวิตแล้ว)
มีบุตรธิดาด้วยกัน ๘ คน หญิง ๔ คน
ชาย ๔ คน (ปัจจุบัน เหลืออยู่ ๕ คน เสียชีวิตไป ๓ คน
คงเหลือ ลูกชาย ๓ คน หญิง ๒ คน) ภรรยาคนปัจจุบัน
นางวลัยพร ดุแก้ว
- การทำงาน : หมอพื้นบ้าน
- ที่อยู่ปัจจุบัน : เลขที่ ๖๒ หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมืองพะเยา
จังหวัดพะเยา ๕๖๐๐๐

ได้รับขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขากการแพทย์แผนไทย
ประเภทเวชกรรมไทย ใบอนุญาตเลขที่ พท.ว.๑๙๐๑๙

เกียรติภูมิ ผลงานและรางวัลที่ได้รับ

ปี พ.ศ. ๒๕๖๕

- หมอไทยดีเด่น ระดับเขตสุขภาพที่ ๑
- ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนแพทย์แผนไทย ระดับเขตสุขภาพที่ ๑ จนเข้ารอบสุดท้ายในการประกวดหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๕

ปี พ.ศ. ๒๕๖๒

- ได้รับการรับรองตำรายาที่มีกัญชาปรุงผสม จากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

ปี พ.ศ. ๒๕๖๐

- เกียรติบัตรผู้สนับสนุนงานวันเด็กแห่งชาติ ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋น

ปี พ.ศ. ๒๕๖๐

- รางวัลสมาชิกคนปลอดภัยลำเมืองพะเยา โดยจังหวัดพะเยา

ปี พ.ศ. ๒๕๕๙

- รางวัลร่วมกิจกรรมหมอเมืองล้านนาและชนเผ่าล้านนา โดยมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ปี พ.ศ. ๒๕๕๘

- เกียรติบัตร เครือข่ายหมอเมือง จังหวัดภาคเหนือตอนบน ในงานสุขภาพดีวิถีพอเพียง ปีที่ ๑๐ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ปี พ.ศ. ๒๕๕๘

- เกียรติบัตร การมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เวทีเสวนา รวมพลคนพะเยา โดยคณะกรรมการวิชาการวิสามัญการมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน สภาปฏิรูปแห่งชาติ

- เกียรติบัตร วิทยาการให้ความรู้สมุนไพรลดสารเคมีแก่ประชาชน ตามโครงการผักข้างบ้านอาหารข้างครัว บ้านเหล่า โดยองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋นและวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนีพะเยา

- รางวัลบุคคลมีส่วนร่วมในกิจกรรมดูแลสุขภาพของอำเภอเมืองพะเยา

ปี พ.ศ. ๒๕๕๖

- ร่วมจัดนิทรรศการเผยแพร่ความรู้ในลานวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น งานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ ๑๐ จัดโดยกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

- เกียรติบัตร เป็นวิทยากรให้ความรู้ยาสมุนไพรรักษาโรคประชาชนตำบลบ้านต๋อน โดย องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน และ รพ.สต.บ้านต๋อน

- เกียรติบัตรสำหรับผู้ร่วมกิจกรรมพิชิตดอยหลวง โดย องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน สภาอุตสาหกรรมจังหวัดพะเยา สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพะเยา

ปี พ.ศ. ๒๕๕๕

- ร่วมจัดกิจกรรมลานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ
- ได้รับการรับรองเป็นครูเครือข่ายวัฒนธรรม ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และศูนย์การเรียนรู้ประจำตำบลบ้านต๋อน

ปี พ.ศ. ๒๕๕๔

- ดำเนินการธนาคารขยะสานฝันสร้างชุมชนน่าอยู่ ชุมชนร่วมใจ
- ได้รับขึ้นทะเบียนให้เป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทเวชกรรมไทย พ.ศ.๒๕๕๔
- ได้รับเกียรติบัตร ร่วมกิจกรรมลานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ ในงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ ๘ โดย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ณ เมืองทองธานี นนทบุรี

ปี พ.ศ. ๒๕๕๓

- เกียรติบัตร ร่วมกิจกรรมลานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ ในงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ ๗ โดย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ณ เมืองทองธานี นนทบุรี

ปี พ.ศ. ๒๕๕๒

- เกียรติบัตร ร่วมกิจกรรมลานวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ในงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ ๖ โดย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ณ เมืองทองธานี นนทบุรี

ปี พ.ศ. ๒๕๕๐

- เข้ารับการฝึกอบรมเรื่องการใช้กาวเครื่อให้กับชุมชนในเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา
- เกียรติบัตรผู้เข้าร่วมมหกรรมแพทย์แผนไทยชุมชนลุ่มน้ำโขง

ปี พ.ศ. ๒๕๕๔

- เกียรติบัตร ผ่านการอบรมพัฒนาศักยภาพวิทยากรของหมอเมืองสาขาหมอยา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ปี พ.ศ. ๒๕๕๗

- เกียรติบัตร ผู้เสนอความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ ลานวัฒนธรรม ในงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ ๑ โดย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ณ เมืองทองธานี นนทบุรี

ปี พ.ศ. ๒๕๕๖

- ผ่านการอบรม หลักสูตรนวดแผนไทย จากโรงเรียนลานนวดแผนไทย
- เกียรติบัตร โดยมหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เรื่องการใช้กาวเครื่อให้กับประชาชนในชุมชน

ปี พ.ศ. ๒๕๕๐

- ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการ ช่วยสร้างสรรค์ความเจริญ ประโยชน์และความผาสุกมาสู่มวลชน พะเยา

ปี พ.ศ. ๒๕๓๐

- เกียรติบัตรผู้ปฏิบัติงานดีเด่นในงานสาธารณสุขประจำปี ๒๕๓๐ กระทรวงสาธารณสุข

ปี พ.ศ. ๒๕๒๔

- ผ่านการอบรม เป็นผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) ของสถานีอนามัยบ้านดู่ จังหวัดพะเยา กระทรวงสาธารณสุข
- ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ของกรมการพัฒนาชุมชน
- ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการการประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

พ่อหมอแก้วกับครอบครัว ณ บริเวณพื้นที่เคารพบรรพบุรุษเป็นการไหว้ครูก่อนเริ่มการรักษา

ปี พ.ศ. ๒๕๒๗

- เกียรติบัตรผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านปราชญ์ชาวบ้าน โดยผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา

ปี พ.ศ. ๒๕๒๒

- ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิสภาตำบลบ้านต๋อน โดยผู้ว่าราชการจังหวัดพะเยา

ปี พ.ศ. ๒๕๑๖

- เกียรติบัตรผู้ผ่านการอบรมหลักสูตร คณะกรรมการสภาตำบล ตามโครงการพัฒนาพลเมืองระบอบประชาธิปไตย คณะกรรมการการศึกษาจังหวัดเชียงราย
- ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการการศึกษาประจำตำบลบ้านต๋อน อำเภอพะเยา จังหวัดเชียงราย
- ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการสภาตำบล โดยผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย

ปี พ.ศ. ๒๕๑๔

- เกียรติบัตรกลุ่มอาสาทำจิตกวาดล้างไข้มาเลเรีย ประจำถิ่นกระทรวงสาธารณสุข

ปี พ.ศ. ๒๕๑๐

- ผ่านการอบรม เป็นลูกเสือชาวบ้าน ขั้นต้น จังหวัดเชียงราย

หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘

พ่อหมอแก้ว ใจเย็น

ปราชญ์ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน
และนักพัฒนาแห่งล้านนา

บ้านเหล่า ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

พ่อหมอแก้ว ใจเย็น ได้ชื่อว่าเป็นปราชญ์ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านแห่งล้านนา หรือหมอเมืองนักพัฒนาแห่งพะเยา นับตั้งแต่เริ่มทำหน้าที่เป็นหมอเมือง (ภาษาเหนือ หมายถึง หมอพื้นบ้าน) เต็มตัวเมื่ออายุ ๔๗ ปี (ราว พ.ศ. ๒๕๒๔) ท่านได้ทุ่มเทชีวิตให้การรักษาผู้ป่วยโดยไม่เรียกร้องค่าตอบแทน ด้วยผลงานด้านการรักษาโรคจนเป็นที่ประจักษ์ ในปีพ.ศ. ๒๕๕๔ พ่อหมอแก้วจึงเป็นหนึ่งในหมอพื้นบ้านที่ได้รับการประเมินจากกระทรวงสาธารณสุขให้ได้รับใบประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย สาขาเวชกรรมไทย ประเภท(ค) เลขที่ พท.ว.๑๙๐๑๙

ตลอดระยะเวลา ๔๐ กว่าปี ที่ผ่านมาพ่อหมอแก้วได้ให้บริการรักษาพยาบาลแก่ผู้ป่วยเป็นจำนวนมากในพื้นที่จังหวัดพะเยา และจังหวัดใกล้เคียงเฉลี่ย ๓๐-๔๐ คนต่อเดือน โดยที่ก่อนหน้านี้จนถึงปัจจุบันท่านยังมีบทบาทการพัฒนาชุมชนควบคู่กันไป นอกจากให้บริการรักษาด้วยศาสตร์การแพทย์พื้นบ้านล้านนาแล้ว พ่อหมอแก้วยังมีวิสัยทัศน์ด้านการป้องกันโรคเชิงรุก ลดปัจจัยเสี่ยงโรคเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคตับ เป็นต้น ด้วยการทำโครงการนวัตกรรมการดูแลสุขภาพสามล้อเข็นน้ำสมุนไพรไปบริการตามงานศพ งานปอยบุญประเพณี

ต่าง ๆ เพื่อรณรงค์ให้ชาวบ้านต้มน้ำสมุนไพรเพื่อสุขภาพทดแทน เครื่องดื่มทำลายสุขภาพจำพวกแอลกอฮอล์ กาแฟ น้ำอัดลม น้ำหวาน ต่าง ๆ เป็นต้น

ช่วงเกิดวิกฤตโควิด-๑๙ ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๕ มีผู้ป่วย โควิด-๑๙ ในพื้นที่ตำบลบ้านต๋นเป็นจำนวนมาก และโรงพยาบาลพะเยา ได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการในการรักษาตามข้อกำหนดของ กระทรวงสาธารณสุข โดยให้ผู้ป่วยสามารถรักษาแยกกักตัวเองได้ที่บ้าน (HI=Home Isolation) และที่ชุมชน (CI=Community Isolation) โดยปรับสูตรการใช้ยาในผู้ป่วยกรณีที่เป็นผู้ป่วยที่ไม่รุนแรง สีเขียว หรือเหลืองที่อาการไม่มาก และเข้าได้ตามเกณฑ์ รับประทานยา ฟาโตะลายโจร ยาลดไข้ ยาลดน้ำมูก ยาบรรเทาอาการไอ พ่อหมอแก้วจึงได้ มีแนวคิดร่วมกับประชาชนบ้านเหล่า (หมู่ที่ ๙) แปรรูปสมุนไพรในพื้นที่ เป็นรูปแบบยาแคปซูลโดยเฉพาะยาฟาโตะลายโจร สำรองไว้สำหรับดูแล สุขภาพให้แก่ประชาชนในพื้นที่ กระทั่งสถานการณ์โควิด-๑๙ ระบาด กลับคืนสู่ภาวะปกติ

ปัจจุบัน พ่อหมอแก้ว ใจเย็น ในวัยย่าง ๙๒ ยังมีสมรรถภาพร่างกาย แข็งแรงสามารถปฏิบัติหน้าที่หมอเมืองดูแลรักษาโรคภัยไข้เจ็บให้แก่ ประชาชน ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ป่วยจากภายในตำบลบ้านต๋น และ ประชาชนในจังหวัดพะเยา โดยร่วมกับ รพ.สต.บ้านต๋น และ อบต. บ้านต๋น ในการจัดกิจกรรมลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพโรคเรื้อรัง ดูแล ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและผู้ที่มีภาวะเจ็บป่วยด้วยโรคระบบกล้ามเนื้อ ทุกวันนี้พ่อหมอแก้วยังมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างหมอเมืองด้วยกัน รวมทั้งกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข แพทย์แผนไทย พยาบาล และแพทย์ ที่ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับหมอพื้นบ้านเป็นประจำในพื้นที่ ด้วยคุณูปการ ของหมอเมืองนักพัฒนาดังกล่าว พ่อหมอแก้ว ใจเย็น แห่งจังหวัดพะเยา จึงได้รับคัดเลือกให้เป็นหมอไทยดีเด่นเขตสุขภาพที่ ๑ ซึ่งประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา และ

แม่ฮ่องสอน และได้เป็นตัวแทนหมอเมืองจากเขตสุขภาพล้านนาที่ได้
เข้ารับการคัดเลือกเป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘

ภูมิหลังหมอเมืองนักพัฒนา

พ่อหมอแก้ว ใจเย็น เป็นคนเมืองพะเยาโดยกำเนิด เติบโตขึ้นมา
ท่ามกลางกลิ่นไอของภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านล้านนา จากอิทธิพล
ของบรรพชนหมอเมือง ๒ ท่านในครอบครัว คือ พ่อหมอมูล ใจเย็น
ผู้บิดาและพ่อหมอเขียว ใจเย็น ผู้เป็นปู่ ดังนั้น หลังจากเรียนจบชั้น
ประถมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนบ้านตุนแล้ว ในปีพ.ศ. ๒๔๘๙ เมื่ออายุราว
๑๐ ปี เด็กชายแก้ว เริ่มเติบโตพอที่จะศึกษาเรียนรู้สมุนไพรหลายชนิด
ด้วยการติดตามเข้าป่ากับบิดา มารดา พ่ออ้อย แม่อ้อยเพื่อเสาะหาสมุนไพร
จนมีความสามารถเข้าป่าเก็บสมุนไพรให้ผู้ใหญ่ด้วยตนเองตามลำพัง
องค์ความรู้ของบรรพชนแพทย์ล้านนาที่พ่อหมอแก้วได้ซึมซับมา
ในครอบครัวตั้งแต่วัยละอ่อนจนได้ศึกษาอย่างละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น
ในวัยหนุ่มใหญ่ คือ

องค์ความรู้ของปู่ : **พ่ออ้อยเขียว ใจเย็น** มีองค์ความรู้ด้านการแพทย์
พื้นบ้าน เป็นหมอตำแย หมอสมุนไพร

องค์ความรู้ของบิดา : **พ่อมูล ใจเย็น** มีความรู้ ความชำนาญ
ในการรักษา

๑. การใช้สมุนไพร รักษาโรคเด็กเป็นแม่ เป็นซาง (เด็กที่ขาด
อาหาร เป็นไข้ ผอมแห้งแรงน้อย)

๒. การใช้สมุนไพร สูตรตำรับบำรุงกำลัง ลดน้ำตาลในเลือด
ลดไข้ ยาแก้ปวดเอว ยาแก้ปวดศีรษะ มือชา อ่อนเพลีย ยาแก้ปวดเมื่อย
แก้ปัสสาวะขัด ตัวเหลือง ตาเหลือง ยาแก้ช้ำ แก้นอนไม่หลับ

๓. การใช้พิธีกรรมบำบัด เป่าคาถา ดูแลอาการปวดจากการถูกงูกัด

๔. การใช้พิธีกรรมบำบัดด้วยการให้ดื่มน้ำผึ้งอ้อผญา การแหกโป่ง
แหกย่า (การรักษาอาการปวดบวมหัวเข่า และอาการลมพัดลมเพ

อันเกิดจากการเดินตามห้วยหนองคลองนา) รวมทั้งการทำนายโรคด้วยไม้วา การวินิจฉัยธาตุผู้ป่วยด้วยหลักอายุสมุฏฐานเทียบกับตารางธาตุและการปรับธาตุ ๕ ในร่างกายให้สมดุล

๕. เป็นหมอผดุงครรภ์แผนโบราณหรือหมอดำแย้ พ่อหมอแก้วกับพี่น้องอีก ๔ คนล้วนคลอดด้วยมือบิดาผู้เป็นหมอดำแย้ ต่อมาพ่อหมอแก้วเองก็สามารถทำคลอดลูก ๆ ทั้ง ๘ คนของท่าน ด้วยองค์ความรู้ผดุงครรภ์ที่ได้รับถ่ายทอดจากบิดา

นอกจากได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้แพทย์พื้นบ้านล้านนาจากบรรพบุรุษแล้ว พ่อหมอแก้ว ใจเย็นยังได้เรียนรู้จากเพิ่มเติมจากครูบาอาจารย์ชั้นผู้ใหญ่อีก ๒ ท่าน คือ

- **พ่อหนานมี ใจเย็น** บ้านต่นกลาง หมู่ที่ ๒ ตำบลบ้านต่น อำเภอเมืองพะเยา เป็นญาติกับปู่ (พ่ออ้อยเขียว ใจเย็น) และเป็นเพื่อนกับบิดา (พ่อมูล ใจเย็น) ของพ่อหมอแก้ว ใจเย็น พ่อหนานมีได้สอนตำรายาในปั๊บสาแก่ลูกศิษย์ เช่น ตำรับสมุนไพรรำรุงกำลัง เบาหวาน เป็นต้น

ภาคีเครือข่ายส่วนราชการ และมหาวิทยาลัยพะเยา ศึกษาและเสวนากลุ่ม

• **พ่อน้อยฮ้วน ครองไชย** หมู่ที่ ๔ บ้านบัว ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมืองพะเยา ไม่ได้มีความเกี่ยวพันฉันญาติกับพ่อหมอแก้ว ใจเย็น แต่รู้จักมักคุ้นกับพ่อมูลผู้เป็นบิดา พ่อแก้วได้เรียนตำรายาสมุนไพรบำรุงกำลัง อ้อฝน ตำราปรับธาตุ จากอาจารย์ผู้ใหญ่ท่านนี้

ภายหลังพ่อหมอแก้ว ใจเย็นได้ศึกษาการแปลปี่สภาษาล้านนาอย่างจริงจังและ ได้ร่วมเรียนรู้เพิ่มเติมกับพ่อหมอสมเกียรติ ชำนาญยา อยู่บ้านหมู่ที่ ๕ บ้านห้วยหม้อ ตำบลบ้านต๋อน

พ่อหมอแก้ว ใจเย็น เริ่มเป็นหมอพื้นบ้าน ดูแลสุขภาพประชาชน ตั้งแต่อายุ ๒๗ ปี ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ โดยยังประกอบอาชีพ ทำนา ทำสวน ทำไร่ และ ได้รับการแต่งตั้งเป็น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ด้านต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอถึงจังหวัดอย่างต่อเนื่อง ได้แก่กรรมการพัฒนาหมู่บ้าน กรรมการสภาตำบล กรรมการประถมศึกษา เป็นต้น

ความประทับใจในประสบการณ์การรักษาผู้ป่วยรายแรก

ผู้ป่วยที่รักษาคนแรก เป็นผู้หญิง อายุ ๕๙ ปี อยู่บ้านต๋อน ตำบลบ้านต๋อน อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดเชียงราย ขณะนั้นพ่อหมอแก้วอายุราว ๒๗ ปี กำลังทำงานอยู่ที่บ้าน ผู้ป่วยมาด้วยอาการ อ่อนเพลีย หน้ามืด ใจสั่น ตาลาย นอนไม่หลับ รู้สึกไม่สบายเนื้อตัว ตัวร้อน ๆ (อาจจะไข้) บ่นว่าทำให้ไม่มีเรี่ยวแรงไปทำงานและต้องเสียเวลานอนพักอยู่กับบ้านอย่างเดียว เสียรายได้ ทำให้ลูกหลานวิตกกังวล กลัวเป็นโรคร้าย จะไปรักษาที่โรงพยาบาล ก็ไม่มีเงิน ครอบครัวยากจน ไม่มีค่ารถไปรักษาตัวเองที่โรงพยาบาลในเมืองเชียงราย ขณะนั้นยังไม่มีโรงพยาบาลพะเยา และ รพ.สต.บ้านต๋อน จึงวิตกกังวลเป็นอย่างมาก ผู้ป่วยเริ่มป่วยได้ประมาณ ๑ อาทิตย์ พ่อหมอแก้ว จึงได้นำเอาตำราธาตุตามอายุมาเทียบดู ความสมดุลของธาตุผู้ป่วย

พบว่า ผู้ป่วยขาดธาตุลม ธาตุไฟ ธาตุน้ำ ตามตารางธาตุที่ได้ศึกษามา จึงได้วินิจฉัยว่าผู้ป่วยร่างกายอ่อนแอเพราะธาตุหมดเป็นศูนย์บางธาตุ ต้องได้รับการปรับธาตุ และอาจมีใช้ร่วมด้วย ท่านจึงได้นำตำรับ สมุนไพรปรับธาตุ ที่ประกอบด้วย

สมุนไพรรักษาธาตุ ได้แก่

๑. ธาตุดิน สมุนไพรรักษาธาตุ คือ ดีปลี
๒. ธาตุน้ำ สมุนไพรรักษาธาตุ คือ บูลิง (ชะพลู)
๓. ธาตุลม สมุนไพรรักษาธาตุ คือ จะค่าน (สะค้าน)
๔. ธาตุไฟ สมุนไพรรักษาธาตุ คือ บิดบัวแดง (เจตมูลเพลิงแดง)
๕. ธาตุพระเจ้า สมุนไพรรักษาธาตุ คือ ขิง

วิธีการปรุง

๑. นำสมุนไพรรวมดลั่งน้ำให้สะอาด นำไปตากแห้ง ๖ วัน แล้วนำไปตำในครกให้ละเอียด
๒. นำสมุนไพรร ทั้ง ๕ อย่างละ ๑ ส่วน ยกเว้นขิง ใส่ ๓ ใน ๔ ส่วน ของสมุนไพรรอื่น ๆ
๓. นำสมุนไพรรที่ตำละเอียดมาใส่ภาชนะ แล้วนำน้ำผึ้งผสม ลงไปคลุกให้เข้ากัน
๔. นำไปใส่ภาชนะ ให้ผู้ป่วย

วิธีการรักษา

รับประทานสมุนไพรรปรับธาตุประมาณ ๑ ช้อนชา วันละ ๒ เวลา เช้า และก่อนนอน รับประทานจนกว่าอาการจะดีขึ้น โดยประมาณ ไม่เกิน ๗ วัน

ผลการรักษาผู้ป่วยรายแรก

พบว่าหลังจาก ๑๕ วัน ผู้ป่วยมาพบพ่อหมอแก้วอีกครั้ง บอกอาการที่ดีขึ้น โดยรับประทานอาหารได้มาก อาการอื่น ๆ บรรเทา ลง ไม่อ่อนเพลีย ไม่ใจสั่น นอนหลับดีขึ้น แล้วกล่าวขอบคุณพ่อแก้ว ที่ให้การรักษา และมอบเงินเป็นค่าบูชายาปรับธาตุของพ่อหมอแก้ว เป็นจำนวน เงิน ๑๐ บาท ซึ่งหลังจากนั้น ผู้ป่วยที่มีอาการใกล้เคียงกับ ผู้ป่วยรายนี้ ก็ทราบถึงผลการรักษาที่ดีขึ้น จึงเล่ากันต่อ ๆ ไป หากใคร มีอาการดังกล่าว ก็มักจะเดินทางมาให้พ่อหมอแก้วช่วยตรวจประเมิน และบูชายาปรับธาตุของพ่อหมอแก้วไปรักษาตนเอง จนเป็นที่เล่าลือ กันทั่วไป

แรงบันดาลใจจากการรักษาผู้ป่วยรายแรก

๑. เป็นผู้ป่วยรายแรก และสามารถทำให้อาการดีขึ้น โดยตำรา สมุนไพรปรับธาตุที่พ่อหมอแก้วได้ร่ำเรียน สืบทอดมาจากพ่อหมอมูล ใจเย็น บิดาของตนเองซึ่งเสียชีวิตไปเมื่ออายุ ๙๕ ปี

๒. เป็นกำลังใจที่ดีสำหรับพ่อหมอแก้ว ในการตัดสินใจเป็นหมอ พ้นบ้านสืบทอดองค์ความรู้หมอพื้นบ้านจากบิดาเพื่อให้การดูแลรักษา สุขภาพพี่น้องประชาชนต่อไป

๓. รู้สึกดีใจมากที่ได้ช่วยผู้ป่วยจนหายดี โดยผู้ป่วยไม่ต้องสิ้น เปลืองเงินทองมากเพื่อไปรักษาที่โรงพยาบาล จนผู้ป่วยสามารถ กลับมาทำงานได้ปกติ

ด้วยแรงบันดาลใจดังกล่าว ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ อายุราว ๔๗ ปี พ่อหมอแก้ว ใจเย็น จึงได้ตัดสินใจเลิกอาชีพเกษตรกรกรรม ตั้งใจทำงาน เป็นหมอพื้นบ้านเต็มเวลา พร้อมกับทำงานพัฒนาท้องถิ่นควบคู่กันไป จนกระทั่งได้รับการประเมินความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม จากกระทรวงสาธารณสุข ให้เป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขา การแพทย์แผนไทย ประเภทเวชกรรมไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ มาจนถึง ปัจจุบัน

พ่อหมอแก้วสาธิตเครื่องบดยาสมุนไพรที่ได้รับจาก อบต. บ้านตุ่น

กระบวนการดูแลสุขภาพ ด้วยภูมิปัญญาแพทย์พื้นบ้านล้านนา

๑. สอบถามอาการ อายุ สังเกตอาการ
๒. ประเมินโรคโดยไม่วา
๓. ประเมินโรคตามตารางธาตุ
๔. ทำการวินิจฉัยโรค
๕. ทำการบูชาครูบาอาจารย์ของตนเองตามธรรมเนียมปฏิบัติ
๖. ผู้ป่วยจะทำการตั้งขันตั้ง เพื่อขอทำการรักษากับพ่อหมอแก้ว มีข้าวตอกดอกไม้ บูชาครู
๗. ผู้ป่วยประเคนขันตั้งให้พ่อหมอแก้ว แล้วพ่อหมอแก้วรับขันตั้ง เมื่อเสร็จพิธีขันตั้ง ผู้ป่วยจะบูชาค่าครูหรือไม่ก็ได้ แต่ต้องไม่เกิน ๑๕ บาท
๘. ก่อนทำการรักษาพ่อหมอแก้ว จะให้ผู้ป่วยกิน “อ้อผญา” คือ การให้ผู้ป่วยรับประทานน้ำผึ้งที่ผ่านกระบวนการทำพิธีกรรม เป้าคาถา แล้วนำมาใส่ในปล้องตันอ้อที่ตัดไว้ ยาวประมาณ ๑ นิ้ว จำนวน ๓ ชิ้น ให้ผู้ป่วยรับประทาน โดยมีความเชื่อว่าจะช่วยให้ผู้ป่วยมีสติปัญญาดี ทำให้การรักษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย กรณีที่ผู้ป่วยเป็นเด็ก เชื่อว่า

จะทำให้เด็กมีสติปัญญาดี เรียนหนังสือเก่งด้วย และเมื่อกินอ้อผงสำเร็จแล้ว ผู้ป่วยต้องกัดหรือบิบบล็อกอ้อให้แตกแล้วทิ้งโดยการโยนข้ามศีรษะ

๙. การให้อ้อผง จะให้แก่ผู้ป่วยทุกรายรับประทาน ไม่เฉพาะโรคใดโรคหนึ่ง จากนั้น จะให้รับประทานตำรับสมุนไพรรักษาตามอาการที่วินิจฉัยไว้ กระบวนการดังกล่าวนี้ต้องปฏิบัติก่อนการรักษาทุกโรคทุกอาการ

โรคที่พ่อหมอแก้ว ใจเย็น

มีความชำนาญในการรักษา ได้แก่

- โรคโป่ง ย่ำ คือ อาการปวดบวมหัวเข่า ปวดขา น่อง
- โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง
- อาการปวดหลัง ปวดเอว และบำรุงกำลัง
- โรคนี้
- อาการอ่อนเพลีย นอนไม่หลับ และเบื่ออาหาร

ตัวอย่างการรักษาโรคโป่ง ย่ำ

ขั้นตอนวินิจฉัยอาการ

๑. การวินิจฉัยอาการ จะเริ่มจากกระบวนการเสี่ยงทาย ใช้ไม้ว่า “หากปวด ไม้ยาวกว่าวา ไม่ปวด ไม้เท่าเดิม”

๒. ซักถามอาการจากผู้ป่วยหรือญาติ และใช้มือจับบริเวณที่มีอาการปวดกล้ามเนื้อ พร้อมกับสังเกตดูการบวมแดง

ขั้นตอนเตรียมอุปกรณ์ในการรักษา

ประกอบด้วยเขาควาย กระดุกวัวฟ้าผ่า งาช้าง เขี้ยวหมูป่า และน้ำส้มป่อยที่ผ่านการปลุกเสกแล้ว

ขั้นตอนทำการรักษา

ขั้นตอนแรก : เริ่มต้นการรักษาด้วยการปรับธาตุในร่างกาย ให้สมดุลก่อน โดยการสอบถามอายุผู้ป่วยเทียบกับตารางธาตุ จากนั้น

จะประเมินตามตารางธาตุ ว่า ผู้ป่วยขณะนี้ขาดธาตุใด และปรับธาตุตามกรรมวิธีที่พอเหมาะแก่ยุคปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ ๒ : เป่าคาถาลงในน้ำส้มป่อย ใช้น้ำซ่างและอุปกรณ์อื่นๆ แชล่งไปในน้ำส้มป่อยแล้วนำไปทำการรักษาด้วยวิธีการแหกโป่งแหกยำ คือ ใช้กระดูก เขี้ยว เขา งา แหก (ขูดหรือกด) ตามบริเวณผิวหนังบริเวณที่ปวด ลงไปเรื่อย ๆ ใช้เวลา ๑๐ นาที รักษา ๓ วัน หาก ๓ วันอาการไม่ดีขึ้น แนะนำส่งต่อไปที่ รพ.สต.บ้านต๋น

ขั้นตอนที่ ๓ : ให้รับประทานสมุนไพรพญาเสือโคร่ง บำรุงกำลัง บรรเทาอาการ ปวดหลังและเอว ร่วมด้วย ประมาณ ๓-๔ วัน

การประเมินผลและติดตามหลังการรักษา

๑. สอบถามอาการดีขึ้นหรือไม่ และคลำบริเวณกล้ามเนื้อไม่พบก้อนแข็ง ถ้าอาการไม่ดีขึ้นภายใน ๓ วัน แนะนำให้ผู้ป่วยไปรักษาต่อกับแพทย์แผนปัจจุบัน เช่น รพ.สต.บ้านต๋น อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา ซึ่งอยู่ใกล้ที่สุด

๒. นัดหมายผู้ป่วยเพื่อติดตามอาการ หลังรักษา ๓ วัน หากพบว่าผู้ป่วยหายเป็นปกติจะยุติการรักษา โดยมีการนัดหมายทำการปลดขันตั้ง ในเดือนเมษายน ช่วงปีใหม่เมือง ด้วยการรดน้ำดำหัวตามประเพณี

การให้คำแนะนำการปฏิบัติตัวสำหรับผู้ป่วย

๑. ห้ามรับประทานอาหารแสลง เช่น ของหมักดอง และปลาบางชนิด เช่น ปลาดุก ปลาไหล เป็นต้น
๒. พักผ่อนให้เพียงพอ
๓. ไม่ทำงานหนักเกินไป
๔. หลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ทำให้เกิดอาการปวดกลับมา

การรักษาโรคที่มีความชำนาญอื่นๆ :

ใช้ตำรับยาสมุนไพรพื้นบ้านซึ่งมีสรรพคุณบำบัดโรคที่พ่อหมอแก้วมีความชำนาญในการรักษา (ดูตำรับยาในส่วนภูมิปัญญาสมุนไพรพื้นบ้าน) โดยมีการประเมินผลและติดตามหลังการรักษา พร้อมทั้งการให้คำแนะนำการปฏิบัติตัวสำหรับผู้ป่วย เช่นเดียวกับข้อความที่กล่าวมาข้างต้น

การถ่ายทอดความรู้

พ่อหมอแก้ว ใจเย็น เป็นผู้ที่มีความรู้ด้านสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ในการดูแล รักษา ส่งเสริมสุขภาพของคนในตำบลบ้านต้นมายาวนาน และเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษาได้เชิญพ่อหมอแก้วไปเป็นวิทยากรให้ความรู้กับประชาชน อสม. นักเรียน นักศึกษา โรงเรียนผู้สูงอายุ และองค์การบริหารส่วนตำบล ในการนำสมุนไพรพื้นบ้านไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่องและได้รับเชิญเกียรติจากสถาบันต่าง ๆ มากมาย นอกจากนั้น พ่อหมอแก้ว ยังได้รับความไว้วางใจจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต้น ให้ดำเนินการแปลตำรับ ตำราทางการแพทย์แผนไทย และภูมิปัญญาพื้นบ้าน ร่วมกับพ่อหมอสมเกียรติ ชำนาญยา หมอพื้นบ้านตำบลบ้านต้น เพื่อนำไปถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไป

ห้องเก็บยาสมุนไพรที่บ้านพ่อหมอแก้ว

พ่อหมอแก้วกับ นพ.สุกิจ ทิพธิพากร ที่สวนสมุนไพรผสมผสาน มีผลไม้และเลี้ยงผึ้งตามธรรมชาติ

ศูนย์การเรียนรู้สมุนไพรในชุมชน

บ้านและสวนป่าสมุนไพร ๔ ไร่ ซึ่งมีสมุนไพรในท้องถิ่นกว่า ๒๐๐ ชนิดของพ่อหมอแก้ว เป็นแหล่งศึกษาของนักศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โรงเรียนผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย และประชาชน ทั้งในตำบลบ้านต๋อน และจังหวัดพะเยา ด้านการนำสมุนไพรพื้นถิ่นไปใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพ และการปลูกเพื่ออนุรักษ์ ซึ่งมีสื่อมวลชน มาทำข่าวและเสนอผ่านสื่อต่างๆ ให้เป็นที่แพร่หลายอย่างต่อเนื่อง

วิทยากรยอดนิมิตด้านสุขภาพ

พ่อหมอแก้ว ได้รับเชิญจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านต๋อน องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋อน มหาวิทยาลัยพะเยา มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง โรงเรียนผู้สูงอายุ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา เชียงราย เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้การใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพให้กับนักเรียน นักศึกษา และผู้สูงอายุ อย่างต่อเนื่อง และยังร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน กับภาคีเครือข่ายหมอพื้นบ้าน เป็นประจำ

นอกจากนี้ ท่านยังเคยเป็นวิทยากรและเข้าร่วมกิจกรรม
ลานวัฒนธรรม เพื่อเผยแพร่ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในงานมหกรรม
สมุนไพรแห่งชาติหลายครั้ง ตั้งแต่ ครั้งที่ ๑,๕,๖,๗,๘,๑๐ อีกด้วย

การมีส่วนร่วมกับชุมชน ในการจัดการลดปัจจัยเสี่ยงโรคเรื้อรัง

เนื่องจากตำบลบ้านตู่มีผู้ป่วยด้วยโรคเรื้อรังจำนวนมาก
โดยเฉพาะโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง จากการสังเกตพบว่า
มีปัจจัยเสี่ยงอย่างหนึ่งที่สำคัญที่พบเห็นเป็นประจำคือ ในงานศพ
มักจะมีการเลี้ยงอาหารว่าง กาแฟ หรือเครื่องดื่มที่มีรสหวาน ให้กับ
แขกที่มาร่วมงาน

วิธีการดำเนินการ:

พ่อหมอแก้ว ร่วมกับพ่อหมอสมเกียรติ หมอพื้นบ้านในตำบลบ้าน
ตู่ ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตู่และผู้นำชุมชน ได้จัดทำ
รถสามล้อสมุนไพรลดปัจจัยเสี่ยงโรคเรื้อรัง ซึ่งในรถดังกล่าวจะมี

หม้อต้มสมุนไพร ที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ เช่น กำลังข้างสารและผลไม้ตามฤดูกาล ฯลฯ นำไปบริการให้ประชาชนในงานศพแทบทุกงาน ในตำบลบ้านตุน อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา ซึ่งพ่อหมอแก้ว และพ่อหมอสมเกียรติจะเป็นผู้ปรุงยาและตั้งหม้อสมุนไพรเอง และนำไปไว้ในงาน ตักแจกจ่ายให้ผู้มาร่วมงานรับประทานแทน ซึ่งทางเจ้าภาพก็จะมีบริการ กาแฟ น้ำอัดลม เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือเครื่องดื่มที่มีรสหวาน โดยการพัฒนานวัตกรรมรถสามล้อสมุนไพร ลดปัจจัยเสี่ยงโรคเรื้อรัง เป็นการดูแลสุขภาพคนเจ็บ ผู้ป่วยด้วยโรคเรื้อรัง โดยเฉพาะโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. ลดการรับประทานอาหาร เครื่องดื่มหวาน มัน ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงของโรคเรื้อรัง
๒. เจ้าภาพในงานสามารถลดค่าใช้จ่ายในการจัดอาหารว่างและเครื่องดื่ม
๓. เกิดการบูรณาการลดปัจจัยเสี่ยงระหว่างหน่วยงานภาครัฐ หมอพื้นบ้าน และประชาชน

การส่งเสริมและคุ้มครองภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทย โดยการแปลตำรับตำราการแพทย์แผนไทย ด้วยการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านตุน

พ่อหมอแก้ว มีปื้บสาตำรับตำราทางการแพทย์แผนไทย และภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ ซึ่งเก็บไว้กับหมอพื้นบ้านและตามวัดต่างๆ หลายรายการ แต่บันทึกไว้เป็นภาษาพื้นเมืองล้านนาอาจจะสูญหายไปได้หากไม่มีคนสืบทอดและไม่ได้บันทึกเป็นภาษาไทยไว้

วิธีการดำเนินการ

พ่อหมอแก้ว และพ่อหมอสมเกียรติ หมอพื้นบ้านในตำบลบ้านต๋น ได้ร่วมกับ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋น และผู้นำชุมชน ได้จัดทำ โครงการแปลตำรับตำราภูมิปัญญาพื้นบ้าน เพื่อจัดเก็บ และคุ้มครองไว้ สืบทอดให้กับคนรุ่นต่อไป จึงได้ดำเนินการแปลตำรับตำราภูมิปัญญา การแพทย์แผนไทยไว้ จำนวน ๔๗ เล่ม มากกว่า ๑๒๐ รายการ จัดเก็บไว้ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋นรวมทั้งที่บ้านพ่อหมอแก้ว และพ่อหมอสมเกียรติ

ประโยชน์ที่ได้รับ

๑. มีตำรับ ตำรา ภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทยที่เป็นภาษาไทย สามารถให้คนรุ่นต่อไปได้ทำการศึกษาเพื่อสืบทอดต่อไป
๒. เกิดการอนุรักษ์ ตำรับ ตำรา ภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทย สอดรับกับนโยบายการส่งเสริมและคุ้มครองภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทย ของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

การบูรณาการ การดำเนินการงานส่งเสริมและ ดูแลสุขภาพประชาชนร่วมกับหน่วยบริการปฐมภูมิ (รพ.สต. บ้านตุ่น อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา)

เนื่องจากตำบลบ้านตุ่นมีสภาพเป็นชนบท เป็นที่ราบเชิงเขาตอย หลวง ประชาชนจึงมีอาชีพการเกษตร ที่สำคัญคือ การปลูกข้าว ข้าวโพด ทำสวนลำไย อาชีพจักสานผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ เนื่องจากมีต้นไผ่ จำนวนมากในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีทรัพยากร พืชสมุนไพรสรรพคุณ บำรุงกำลังอยู่จำนวนมาก ที่สำคัญ ได้แก่ กำลังเสือโคร่ง โตไม่รู้ล้ม ยอสะพายควาย เป็นต้น จากการวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพของประชาชน ในพื้นที่พบว่า

อันดับที่ ๑ อัตราป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ได้แก่ เบาหวาน และความดันโลหิตสูง

อันดับที่ ๒ ภาวะการเจ็บป่วยเกิดจากวัยชรา

อันดับที่ ๓ โรคโครงสร้างกล้ามเนื้อ จากการประกอบอาชีพ

รพ.สต.บ้านตุ่น ปัจจุบันมีแพทย์แผนไทยมาปฏิบัติหน้าที่ จึงได้มีการบูรณาการ การให้บริการระหว่างการบริการปฐมภูมิร่วมกับหมอพื้นบ้าน คือ พ่อหมอแก้ว ใจเย็น โดยในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยเบาหวาน ได้ดำเนินการ ดังนี้

๑. ส่งเสริมให้ พ่อหมอแก้ว ใจเย็น อายุ ๙๑ ปี ซึ่งไม่มีประวัติ การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังและไม่เคยได้เข้ารับการรักษาที่สถานบริการ เลย เป็นบุคคลต้นแบบให้การดูแลสุขภาพ ตามแนวทาง: ๓ อ. ๒ ส.

อ. (อาหาร, ออกกำลังกาย, อารมณ์)

ส. (ไม่สูบบุหรี่, ไม่ดื่มสุรา) โดยให้ผู้ป่วยในพื้นที่ตำบลบ้านตุ่นไป ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตและเชิญท่านมาให้ความรู้กับประชาชนในสถาน บริการ หรือในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ด้านอาหาร พ่อหมอแก้ว ใจเย็น จะรับประทานอาหารที่ปรุงเอง จากพืชผักพื้นบ้านโดยไม่ใส่เครื่องปรุงที่มีรส เค็ม มันหรือหวาน

ด้านอารมณ์ พ่อหมอแก้ว ใจเย็น จะเป็นผู้มีอารมณ์สดใส กิจวัตร ประจำวัน ตื่นเข้าไปเดิน รดน้ำสมุนไพรร ฟังข่าว ดูทีวี และไปวัดในวันสำคัญหรือเมื่อมีพิธีกรรมต่างๆ ยามว่างจะจักสานผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่เป็นของฝาก หรือ ประดิษฐ์นวัตกรรมในการช่วยบรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อ ชนิดต่าง ๆ ด้วยตนเอง

ด้านออกกกำลังกาย พ่อหมอแก้ว ใจเย็น ทำสวนจำนวน ๔ ไร่ ปลูกสมุนไพรร ต้นไม้ ไม้ผลต่าง ๆ เช่น ทุเรียน มังคุด ลองกอง เงาะ ท่านจะเดินรดน้ำต้นไม้เป็นประจำ

ด้านสิ่งแวดล้อม ท่านเป็นผู้ที่ไม่สูบบุหรี่ ดื่มสุราหรือเสพสารเสพติด ชนิดใด ๆ

ด้านอบายมุข ท่านไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับการพนันใด ๆ ทั้งสิ้น

๒. นำดำรับ ตำราสมุนไพรรดเบาหวาน หรือ ดำรับบำรุงกำลัง ในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยเบาหวานของพ่อหมอแก้ว ใจเย็นมาใช้ ส่งเสริมสุขภาพชุมชนร่วมกับการดูแลสุขภาพของแพทย์แผนไทย ประจำ รพ.สต. โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ และผู้ที่มีภาวะเจ็บป่วยด้วยโรคระบบกล้ามเนื้อ ความร่วมมือกันมีดังนี้

- มีการร่วมกันศึกษา ดำรับบำรุงกำลัง และ นวัตกรรมไม้กด นวดบรรเทาอาการปวดในผู้สูงอายุ และส่งเสริมประชาชนให้มาใช้ บริการกับพ่อหมอแก้ว ใจเย็น โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของแพทย์ แผนไทยประจำ รพ.สต.บ้านตุ่น

- ร่วมกับ รพ.สต.บ้านตุ่น และ อบต.บ้านตุ่น ในการจัดกิจกรรม ลดปัจจัยเสี่ยงสุขภาพโรคเรื้อรังโดยการนำสมุนไพรรำรับบำรุงกำลัง มาให้บริการประชาชนที่มาในงานศพ รับประทานแทน น้ำชา กาแฟ น้ำอัดลม สุรา หรือเครื่องดื่มรสหวาน

- มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเจ้าหน้าที่สาธารณสุข แพทย์แผนไทย พยาบาล และแพทย์ผู้ปฏิบัติหน้าที่กับหมอพื้นบ้านเป็นประจำ

การสืบทอดองค์ความรู้

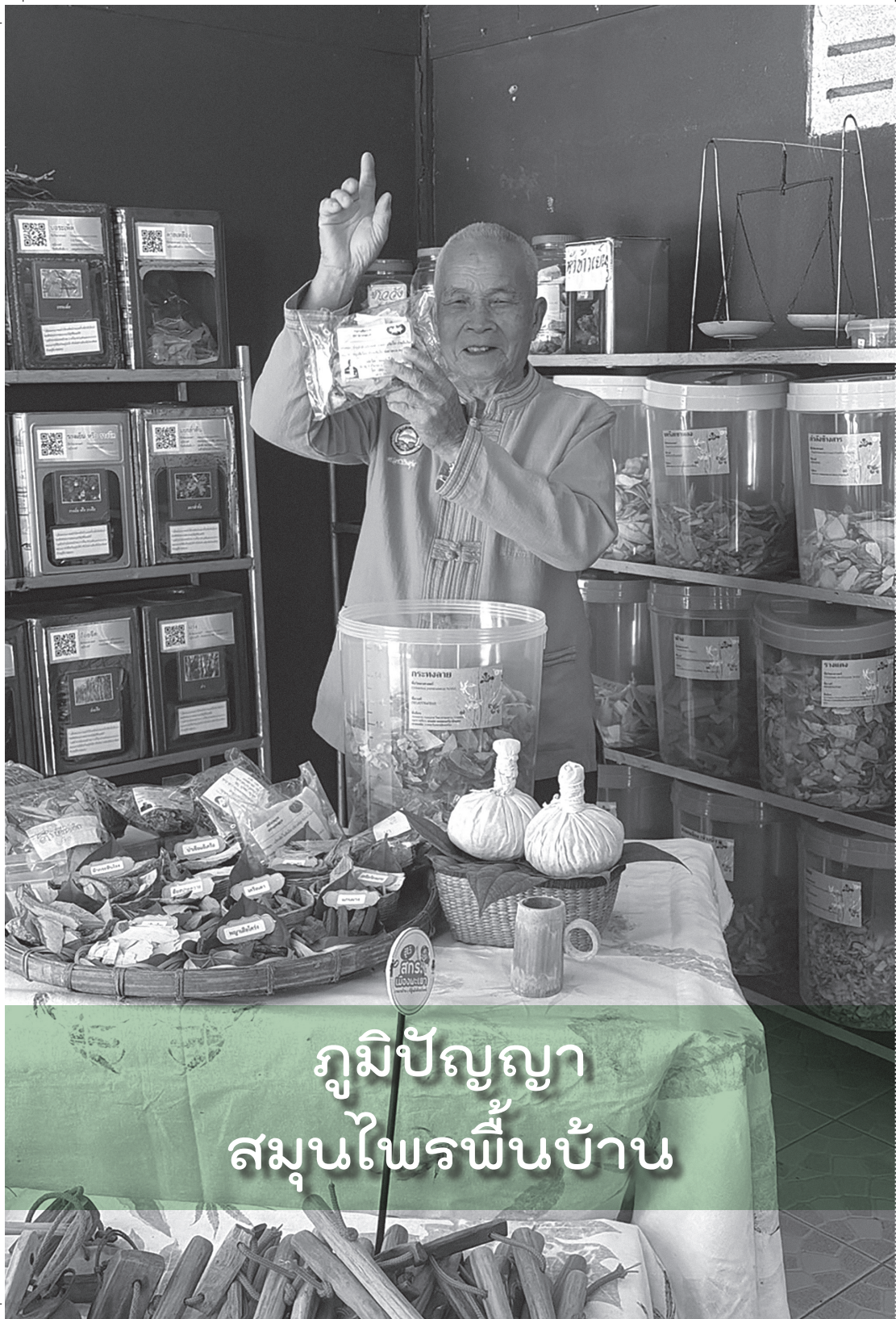
พ่อหมอแก้ว ใจเย็น ได้สืบทอดความรู้ด้านการแพทย์แผนไทย และตำรับตำรายาที่สำคัญให้แก่ทายาท คือ

นางบัวคำ ใจเย็น (ลูกสาว)

นายปรีชา ใจเย็น (ลูกชาย)

พ่อหมอแก้ว เป็นผู้ที่ไม่หวงความรู้ ตำรับตำราต่าง ๆ ท่านเต็มใจถ่ายทอดความรู้แก่นักศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในภาคเหนือ ดังกล่าวแล้ว และเปิดการสอนให้กับประชาชนทั่วไปที่สนใจ โดยยังเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่เป็นประจำ

ภูมิปัญญา
สมุนไพรพื้นบ้าน

“

ทำงานให้ประชาชน
มีความสุข
ตนเองก็จะมีความสุข
ดำเนินชีวิตแบบธรรมชาติ

”

“พ่อหมอแก้ว ใจเย็น ท่านได้ทำตามโอวาทสุดท้ายที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เสร็จสมบูรณ์แล้ว พ่อหมอแก้ว ใจเย็น ได้ทำกิจการอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่นให้เสร็จบริบูรณ์โดยไม่ประมาท ท่านมีความเพียร ในการศึกษาพัฒนา องค์ความรู้ และแนวทางปฏิบัติ การจดบันทึกทางเวชระเบียน การจัดหาสมุนไพร การปรุงยา อย่างปลอดภัยให้คนไข้ที่มาขอความช่วยเหลือ พ่อหมอแก้ว Do No Harm อย่างที่ Hippocrates ได้สอนไว้”

นพ.สุกิจ ทิพธิพากร

ประธานคณะกรรมการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ
สาขาแพทย์แผนไทยและกัญชาทางการแพทย์ จังหวัดพะเยา

๓๖ หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘ พ่อหมอแก้ว ใจเย็น

ตำรับยารักษา ผู้ป่วยเบาหวาน และความดันโลหิตสูง

ประกอบด้วยสมุนไพร ดังนี้

๑. อ้อยจาง (ต้นอ้อ ใช้ต้นอ่อน)	๑ ส่วน
๒. ต้นแอปข้าว (ครอบจักรวาล ใช้ผล)	๑ ส่วน
๓. ตำลึง	๑ ส่วน
๔. ใบเตย	๑ ส่วน

นำสมุนไพรทั้ง ๔ ชนิดมาหั่นตากแห้งประมาณ ๓ วัน
จากนั้นนำเอามาผสมกันในขนาดเสมอภาค อย่างละ ๑ ส่วน
นำไปต้มรับประทานแทนน้ำ ดื่มต่อกันเป็นเวลา ๓-๔ วัน

ตำรับยารักษา อาการปวดหลัง ปวดเอว และบำรุงกำลัง

ประกอบด้วยสมุนไพร ดังนี้

๑. พญาเสือโคร่ง	๑ ส่วน
๒. ฮ่อสะพายควาย	๑ ส่วน
๓. มะเขือแจ้เครือ (มะเขือขึ้นเถา)	๑/๒ ส่วน
๔. แก่นฝาง	๑/๒ ส่วน
๕. เครื่องระตอก (กระต่ายลาย ไข่เถา)	๑/๒ ส่วน
๖. ม้ากระทืบโรง	๑ ส่วน
๗. แมฮ้างก้าน (แมฮ้าง ๓๒ ผัว)	๑ ส่วน

นำสมุนไพรทุกชนิดมาหั่นเป็นแผ่นตากแดดประมาณ ๓ วัน จากนั้นนำสมุนไพรทุกตัว ปริมาณส่วนผสมข้างต้น รวมกัน นำไปต้มรับประทานแทนน้ำ ดื่มต่อกันเป็นเวลา ๓-๔ วัน

ยารักษา โรคนี้

ประกอบด้วยสมุนไพร ดังนี้

๑. รากมะพร้าวไฟ	๒ ส่วน
๒. รากมะเฟือง	๒ ส่วน
๓. มะเดื่อยหิน	๒ ส่วน
๔. หญ้าหนวดแมว	๒ ส่วน
๕. หญ้าถอดปล้อง	๒ ส่วน
๖. รากไม้รวก	๒ ส่วน
๗. รากคา	๒ ส่วน

นำสมุนไพรทุกตัวมาตัดเป็นท่อนยาวประมาณ ๒ นิ้ว
แล้วนำไปตากแดด จากนั้นนำมามัดรวมกันขนาดเสมอภาค
อย่างละ ๒ ส่วน นำไปต้มรับประทานแทนน้ำ ดื่มน้ำ
เป็นเวลา ๓-๔ วัน

๔๒ หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘ พ่อหมอแก้ว ใจเย็น

ตำรับยารักษา อาการอ่อนเพลีย นอนไม่หลับ และเบื่ออาหาร

ประกอบด้วยสมุนไพร ดังนี้

๑. ช่อดอกกล้วยา
๒. ใบกล้วยา
๓. โกรฐทั้ง ๕
(โกรฐเขมา โกรฐจุฬาลัมพา โกรฐเขียง โกรฐสอ และโกรฐหัวบัว)
๔. เทียนทั้ง ๕ (เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียน
ข้าวเปลือก และเทียนตาตุ๊กแทน)
๕. หัวข้าวเย็นเหนือ

นำสมุนไพรทั้งหมดมาตากแห้ง แล้วผสมในปริมาณ
เสมอภาค จากนั้นนำไปสกัดเหลวโดยใช้น้ำมันมะพร้าวสกัด
จะได้น้ำมันสกัดจากสมุนไพร นำมาหยดใต้ลิ้น วันละ ๑ ครั้ง
เป็นเวลา ๔-๕ วัน ก่อนนอน หรือนำบดให้ละเอียด ใส่
เป็นแคปซูลรับประทาน วันละ ๒ แคปซูล ประเมินอาการหลัง
การรักษา ถ้าอาการดีขึ้น ผู้ป่วยจะนอนหลับดี รับประทานอาหาร
ได้มากขึ้น

หลักเกณฑ์ และวิธีการคัดเลือก หมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข

ความหมาย

หมอไทย หมายถึง บุคคลซึ่งได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยหรือผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์จากสภาการแพทย์แผนไทย ตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ ประกอบด้วย

(๑) การประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ได้แก่ การประกอบวิชาชีพด้านเวชกรรมไทย เภสัชกรรมไทย การผดุงครรภ์ไทย การนวดไทย และการแพทย์พื้นบ้านไทย

(๒) การประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์

คุณสมบัติ

(๑) เป็นผู้สัญชาติไทย

(๒) เป็นผู้ที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย หรือผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์

(๓) ปฏิบัติงานดีเด่นเป็นแบบอย่างที่ดีได้

(๔) เป็นคนดี มีจริยธรรม เมตตาธรรม ตามหลักศาสนา

(๕) เป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญในการดูแลรักษาผู้ป่วย และมีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้

(๖) มีประสบการณ์ด้านการดูแลรักษาผู้ป่วย อย่างน้อย ๑๐ ปี

(๗) ไม่สังกัดหน่วยงานกระทรวง ทบวง กรม กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด หรือสภาวิชาชีพกำหนด หรือสภาวิชาชีพไทย

การให้คะแนน

๑) ข้อมูลพื้นฐาน (๒๐ คะแนน) : ประวัติการรักษาผู้ป่วย/การทำประโยชน์ในชุมชน, ผลงาน/รางวัลที่ได้รับ

๒) ความรู้ ความสามารถ (๓๐ คะแนน) : องค์ความรู้ฯ ในการดูแลรักษาผู้ป่วย, ความชำนาญเฉพาะโรค,การถ่ายทอดความรู้

๓) ความสามารถพิเศษ (๓๐ คะแนน) เช่น แปลตำรา, มีเทคนิคการรักษาเฉพาะ/ประดิษฐ์อุปกรณ์การแพทย์/มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ปลูกป่าชุมชน และเสริมสร้างสุขภาพชุมชน ฯลฯ

๔) คุณธรรม จริยธรรม (๒๐ คะแนน) : จรรยาแพทย์ เป็นคนดี มีคุณธรรม เป็นที่ยอมรับยกย่องของชุมชน

วิธีการและขั้นตอนการคัดเลือก

(๑) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิจารณาคัดเลือกตัวแทนหมอไทยดีเด่น จำนวน ๑ ราย และจัดทำเอกสาร ส่งไปยังสำนักงานเขตสุขภาพที่สังกัด ประกอบด้วย

๑.๑ แบบเสนอประวัติและผลงาน พร้อมลงนามผู้บันทึกและเรียบเรียงประวัติ จำนวน ๑ ชุดและรูปแบบไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ (ทั้งไฟล์ .word และ .pdf)

๑.๒ เล่มเอกสารผลงานหมอไทยดีเด่น จำนวน ๑ ชุด และรูปแบบไฟล์อิเล็กทรอนิกส์

(๒) สำนักงานเขตสุขภาพ ดำเนินการ ดังนี้

๒.๑ แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกหมอไทยดีเด่น ระดับเขต

๒.๒ ประชุมพิจารณาคัดเลือกหมอไทยดีเด่น ระดับเขต จำนวน ๑ ราย

๒.๓ จัดส่งข้อมูลเอกสารหมอไทยดีเด่น ระดับเขต จำนวน ๑ ราย ส่งได้ ๒ ช่องทาง ดังนี้

☒ กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข รหัสไปรษณีย์ ๑๑๐๐๐

☒ e - mail : indi.dtam@gmail.com

(๓) คณะทำงานพิจารณาคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ คัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติ และสมควรได้รับการเสนอชื่อเป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘ (เรียงตามลำดับคะแนน) จากแบบเสนอประวัติและผลงาน และเล่มเอกสารผลงานหมอไทยดีเด่น ระดับเขต

(๔) คณะทำงานลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมและให้กำลังใจผู้ผ่านการคัดเลือก

(๕) ประชุมคณะทำงานพิจารณาคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘

(๖) คณะทำงานเสนอผลการคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ต่อคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ เพื่อลงมติรับรองผลการคัดเลือก
(๗) ประกาศผลการคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ และมอบรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ในพิธีเปิดงานมหกรรมสมุนไพรแห่งชาติ ครั้งที่ ๒๒ ประจำปี ๒๕๖๘

รางวัล

(๑) โล่เชิดชูเกียรติและใบประกาศเกียรติคุณหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘

(๒) เงินรางวัล

สำนักงานคณะกรรมการ
สุขภาพแห่งชาติ

คำสั่งคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ
ที่ ๔/ ๒๕๖๒
เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ

เพื่อให้การดำเนินการคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสม และได้รับการยอมรับจากทุกภาคส่วน จึงแต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ เพื่อเชิดชูเกียรติและสร้างขวัญกำลังใจของหมอพื้นบ้าน หมอแผนไทย ที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ ในการทำประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ โดยมีการมอบรางวัลในการประชุมวิชาการประจำปี การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก

อาศัยอำนาจของคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ ตามคำสั่งคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ที่ ๕/๒๕๖๑ เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๖๑ จึงแต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ โดยมีองค์ประกอบอำนาจและหน้าที่ดังนี้

๑. องค์ประกอบ

๑.๑ นายวิชัย โชควิวัฒน์	ที่ปรึกษา
๑.๒ อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	ที่ปรึกษา
๑.๓ นายเปรม ชินวันทนนานท์	ประธาน
๑.๔ นายประพจน์ ภาตธากาศ	รองประธาน
๑.๕ รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	คณะทำงาน
๑.๖ ผู้อำนวยการสถาบันการแพทย์แผนไทย	คณะทำงาน
๑.๗ นางสาวปารณัฐ สุขสุทธิ์	คณะทำงาน
๑.๘ นายวีรพงษ์ เกรียงสินยศ	คณะทำงาน
๑.๙ นางศุภวรรณ พันธุ์บุรณะ	คณะทำงาน
๑.๑๐ นายสันติสุข โสภณสิริ	คณะทำงาน
๑.๑๑ นางสาวณีย์ กุลสมบุรณ์	คณะทำงาน
๑.๑๒ ผู้อำนวยการกองคุ้มครองและส่งเสริม
ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย	คณะทำงานและเลขานุการ
๑.๑๓ เจ้าหน้าที่กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย
และแพทย์พื้นบ้านไทย	ผู้ช่วยเลขานุการ

๒. ให้คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๒.๑ จัดทำหลักเกณฑ์และแนวทางการพิจารณาคัดเลือกหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ

๒.๒ ดำเนินการพิจารณาคัดเลือก โดยประสานความร่วมมือหน่วยงาน องค์กร ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาบุคคลผู้สมควรได้รับการคัดเลือก

๒.๓ เสนอชื่อ ประวัติ ผลงานของบุคคลผู้สมควรได้รับการพิจารณาคัดเลือกต่อคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ เพื่อพิจารณาคัดเลือกเป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ

๒.๔ จัดทำทะเบียนประวัติบุคคลผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ เพื่อจัดทำฐานข้อมูลในการเผยแพร่และใช้ประโยชน์ต่อไป

๒.๕ ดำเนินการประกาศเกียรติคุณผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นหมอไทยดีเด่นแห่งชาติ ในการประชุมวิชาการประจำปี การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก

๒.๖ ปฏิบัติงานอื่นๆที่คณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๖๒

(นายวิชัย ไชกวิน)

ประธานคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติ

ขอขอบคุณ

- จังหวัดพะเยา
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดพะเยา
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านต๋น อ.เมือง จ.พะเยา
- กำนันตำบลบ้านต๋น อ.เมือง จ.พะเยา
- ผู้ใหญ่บ้านเหล่า หมู่ที่ ๙ ตำบลบ้านต๋น อ.เมือง จ.พะเยา
- เจ้าคณะตำบลบ้านต๋น อ.เมือง จ.พะเยา
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพะเยา
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดพะเยา
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดพะเยา
- สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ประจำจังหวัดพะเยา
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพะเยา
- มหาวิทยาลัยพะเยา อ.เมือง จ.พะเยา
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านต๋น
อำเภอเมือง จ.พะเยา
- สาธารณสุขอำเภอเมือง